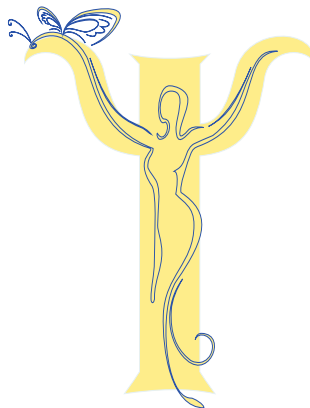

Міністерство освіти і науки України
Хмельницький національний університет, кафедра психології та педагогіки
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Поліський національний університет
ГО «Українська асоціація сімейних психологів»
ВГО «Арттерапевтична асоціація»
ГО «Українська асоціація транзакційного аналізу»
ГО «Інститут психології здоров'я»
Savonia University (Фінляндія)
Інститут установ міграції та національностей (Хорватія)
Організація «IDYLLA» (Польща)
Israel trauma Coalition (Ізраїль)
Breath-Body-Mind® Foundation (США)
Спеціалізований університет VID м. Осло & університетська лікарня Акерхуса (Норвегія)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції

м. Хмельницький, 23-24 квітня 2026 року

Хмельницький
2026

УДК [159.922.7/.8+316.6]:37.013.77+612.821
ББК 88.37я431+74.04я431+28.707я431
А 43

Редакційна колегія:

Комар Т. В., доктор психологічних наук, професор (*головний редактор*);
Гомонюк О. М., доктор педагогічних наук, професор;
Подкоритова Л. О., кандидат психологічних наук, доцент;
Гаврилькевич В. К., кандидат психологічних наук, доцент;
Берегова Н. П., кандидат психологічних наук, доцент;
Карпова Д. Є., доктор філософії з психології, доцент;
Ізумнова О. Б., кандидат психологічних наук, доцент.

Актуальні питання розвитку особистості в умовах трансформації суспільства: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 23-24 квітня 2026) / М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т, каф. психол. та педагог. [та ін.]. Хмельницький: Кафедра психології та педагогіки ХНУ, 2026. 188 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання розвитку особистості в умовах трансформації суспільства», яка відбулась 23-24 квітня 2026 року в м. Хмельницькому на базі Хмельницького національного університету за ініціативи кафедри психології та педагогіки.

Збірник адресований науковцям, аспірантам, студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями в галузі психології, педагогіки, соціології.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

При передруку публікацій посилання на збірник обов'язкове.

Ministry of Education and Science of Ukraine
Khmelnyskyi National University, Department of Psychology and Pedagogy (Ukraine)
Pavlo Tychna Uman State Pedagogical University (Ukraine)
Polissia National University (Ukraine)
NGO “Ukrainian Association of Family Psychologists” (Ukraine)
NGO All-Ukrainian Art-Therapy Association (Ukraine)
NGO “Ukrainian Association of Transactional Analysis” (Ukraine)
NGO “Institute of Health Psychology” (Ukraine)
Savonia University (Finland)
Institute for Migration Research (Croatia)
Fundacja «IDYLLA» (Polska)
Israel Trauma Coalition (Israel)
Breath-Body-Mind® Foundation (USA)
VID Specialized University, Oslo & Akerhus University Hospital (Norway)

Abstracts of the International Scientific and Practical Conference

**“Current Issues of Personality Development
in the Conditions of Social Transformation”**

**April 23-24, 2026
Khmelnyskyi, Ukraine**

Editorial Board:

Komar T. V., Doctor of Psychological Sciences, Professor (Editor-in-Chief);

Homoniuk O. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;

Podkorytova L. O., PhD in Psychology, Associate Professor;

Havrylkevych V. K., PhD in Psychology, Associate Professor;

Berehova N. P., PhD in Psychology, Associate Professor;

Karpova D. Ye., PhD in Psychology, Associate Professor;

Ihumnova O. B., PhD in Psychology, Associate Professor.

Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation: Abstracts of the International Scientific and Practical Conference (April 23-24, 2026, Khmelnytskyi, Ukraine) / Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi National University, Department of Psychology and Pedagogy [et al.]. Khmelnytskyi: Department of Psychology and Pedagogy of KhNU, 2026. 188 p.

This collection contains the abstracts of the International Scientific and Practical Conference “*Current Issues of Personality Development in the Conditions of Social Transformation*”, held on April 23-24, 2026, in Khmelnytskyi (Ukraine). The event was hosted by Khmelnytskyi National University and organized by the Department of Psychology and Pedagogy.

The collection is intended for researchers, postgraduate students, and undergraduate students, as well as anyone interested in contemporary scientific research in the fields of psychology, pedagogy, and sociology.

The materials are presented in the authors' original editions. The authors bear full responsibility for the scientific and literary content of the published materials. The views expressed by the authors do not necessarily reflect the official position of the Editorial Board.

Reproduction of any materials requires mandatory reference to this collection.

У випадку професійної діяльності вчителів як суб'єктів особистісно-зорієнтованої освіти на засадах гуманної педагогіки їхня саморегуляція має забезпечувати підпорядкування їхніх думок, емоцій, дій і вчинків нормам гуманності і благородства.

На жаль, у сучасному суспільстві є часті випадки негуманної і неблагородної взаємодії між людьми. Діти, які зростають у такому суспільстві, через механізми імпринтингу і наслідування засвоюють негуманні й неблагородні моделі мислення, емоційного реагування і поведінки. Педагоги можуть використовувати саморегуляцію не тільки для успішної трансформації своїх звичок і самовдосконалення, а й для збереження душевної рівноваги у різних життєвих ситуаціях і здійснення гуманних і благородних відповідей на негуманні й неблагородні зовнішні події та виклики. Така активність учителів даватиме їхнім учням гуманні й благородні розумові, емоційні та поведінкові моделі для наслідування, і вчителі виховуватимуть дітей власним прикладом.

Висновок. Для успішної реалізації ідей гуманної педагогіки у своїй професійній діяльності педагогам необхідні:

1) самопізнання, що дає уявлення про наявну внутрішню дійсність і наявні внутрішні можливості та ресурси;

2) свідомо саморегуляція своїх поточних розумових, емоційних і тілесних процесів і станів, що дозволяє зберігати внутрішню рівновагу в умовах внутрішніх і зовнішніх несприятливих обставин і кризових ситуацій;

3) свідомо саморегуляція своєї поточної поведінки і діяльності, щоб вони відповідали принципам гуманності й благородності;

4) самовдосконалення, тобто саморегуляція своїх особистісних властивостей, щоб наближуватися до ідеалу гуманної і благородної людини.

Така внутрішня діяльність педагогів є корисною і для них самих і, водночас, дає їхнім учням поведінкові моделі, гідні для наслідування.

Ганчева Л. Д., Венгер Г.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

НЕВІДПОВІДНІСТЬ БАТЬКІВСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ПОВЕДІНКИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИМ ОСОБЛИВОСТЯМ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ПОВЕДІНКОВИХ ПОРУШЕНЬ

Зростання кількості дітей та підлітків із тривожними, депресивними та поведінковими порушеннями, зафіксоване у статистиці МОЗ України та міжнародних дослідженнях, актуалізує необхідність вивчення взаємозв'язку між стилями сімейного виховання та індивідуально-типологічними особливостями. Це дозволяє розробити ефективні профілактичні та корекційні стратегії. Вивчення стилів сімейного виховання дозволяє зрозуміти, яким чином взаємодія між батьками та дітьми впливає на становлення останніх як особистостей та їх адаптацію в суспільстві.

Значний інтерес у науковій спільноті викликала класифікація стилів батьківського виховання, запропонована американською дослідницею Діаною Баумрінд у 1960-х роках. Її модель, доповнена Е. Маккобі та Д. Мартіном, стала однією з найвідоміших у сучасній психології та педагогіці.

Науковці виділяють чотири основні стилі:

- авторитетний характеризується тим, що батьки встановлюють чіткі правила та межі поведінки, водночас залишаючись уважними до потреб дитини. Вони підтримують її прагнення до самостійності, пояснюють норми та обговорюють їх у доступній формі. Такий підхід передбачає прийняття поступового зростання автономії дитини, відкритість до діалогу та врахування її думок у розумних межах (Baumrind D., 1978);

- авторитарний характеризується високим рівнем контролю та низькою емоційною підтримкою. Батьки у такій моделі суворі, вимогливі, схильні до покарань і не заохочують самостійність дитини, очікуючи від неї беззаперечного підкорення встановленим правилам. Такий стиль формує особистість, схильну до агресивності, апатії, невпевненості у собі та труднощів у соціальній адаптації (Baumrind D., 1978);

- ліберально-поблажливий характеризується високим рівнем емоційної залученості та любові з боку батьків, але при цьому відсутністю чітких правил і контролю. Дитині дозволяють діяти на власний розсуд, що створює ілюзію свободи, проте не формує необхідних меж поведінки. Часто такий підхід супроводжується гіперопікою: батьки надмірно пильнують дитину, контролюють дрібні деталі її життя, керуючись власними страхами й тривожністю. Діти, виховані у такій атмосфері, зазвичай виростають несамостійними, нерішучими, схильними до страхів і невпевненості (Baumrind D., 1978);

- індіферентний характеризує «прохолодні» взаємини між дітьми та батьками. Останні не виявляють бажання у спілкуванні з нащадками, демонструють емоційну байдужість щодо дитини. Таке виховання сприяє виникненню у дітей відхилень у психічному розвитку та різноманітних психосоматичних захворювань, що спонукають до підліткової некерованості, невпевненості у собі, конфліктної взаємодії та асоціальної поведінки (Baumrind D., 1978).

В роботі ми використовуємо науково обґрунтовану й експериментально підтверджену концепцію І. П. Павлова, яка пояснює темперамент через властивості нервової системи (сила, врівноваженість, рухливість нервових процесів).

Таблиця 1

Тип темпераменту	Авторитарний	Авторитетний	Ліберальний	Індиферентний
Сангвінік	Дитина зберігає активність, але може стати поверховою, схильною до демонстративності. Авторитарність пригнічує ініціативу, формує зовнішню слухняність без внутрішньої мотивації.	Розвивається соціальна компетентність, емоційна стабільність, здатність до співпраці.	Дитина стає надмірно самостійною, але може проявляти легковажність, схильність до ризику.	Може розвиватися поверховість у стосунках, схильність до асоціальної поведінки, пошук уваги поза сім'єю.
Холерик	Жорсткий контроль провокує агресію, конфліктність, девіантну поведінку. Дитина чинить опір, що посилює імпульсивність.	Контроль у поєднанні з теплом допомагає спрямувати енергію у конструктивні форми, знижує агресивність.	Відсутність контролю посилює імпульсивність, провокує проблеми з дисципліною та агресивні реакції.	Відсутність контролю та тепла провокує девіантну поведінку, агресивність, схильність до ризику.
Флегматик	Виникає пасивність, емоційна відстороненість, уникання відповідальності. Дитина може стати надмірно залежною від зовнішніх вимог.	Підтримка стимулює активність, формує відповідальність, зберігаючи внутрішню стабільність.	Тепло без стимуляції призводить до пасивності, низької мотивації, уникання відповідальності.	Формується емоційна холодність, відстороненість, низька мотивація, уникання соціальних контактів.

Продовження таблиці 1

Тип темпераменту	Авторитарний	Авторитетний	Ліберальний	Індиферентний
Меланхолік	Авторитарність викликає тривожність, занижену самооцінку, депресивні прояви, соціальну ізоляцію.	Тепло і структурованість знижують тривожність, сприяють розвитку впевненості та емоційної стійкості.	Тепло підтримує емоційну сферу, але відсутність контролю може викликати невпевненість, труднощі з адаптацією.	Найбільш небезпечне поєднання: депресивні прояви, емоційна нестабільність, ризик суїцидальних думок.

Висновки. Проведений аналіз показав, що кожен стиль виховання по-різному взаємодіє з темпераментними особливостями дитини, створюючи як сприятливі умови для розвитку, так і ризики виникнення порушень.

Таким чином, невідповідність стилю виховання темпераменту дитини є значущим чинником формування негативних тенденцій у поведінці та емоційній сфері. Виявлення таких невідповідностей без постановки діагнозів дозволяє окреслити профілактичні заходи, спрямовані на гармонізацію сімейних взаємин. Практична цінність дослідження полягає у можливості використання отриманих висновків у педагогічній та психологічній практиці для розробки рекомендацій батькам щодо оптимального поєднання стилю виховання з індивідуально-типологічними особливостями їхніх дітей.

Громик Л. І.

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», Україна

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ УСНОГО ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний стан розвитку суспільства характеризується посиленням уваги до проблеми підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної комунікації як важливого складника професіоналізму й загального інтелектуального розвитку особистості. Сьогодні професійно-мовленнєва компетентність – це не лише засвоєння мовних норм, а й здатність грамотно використовувати мову в різноманітних ситуаціях професійного спілкування, це важливий інструментарій фахівця, що забезпечує результативність комунікативної взаємодії, який базується на використанні різних типів мовлення і мовних засобів комунікації, володінні відповідною термінологією, конструюванні грамотних фахових текстів, дотриманні норм ділового спілкування, логіці аргументації, навичках публічних виступів, знанні етики публічного спілкування тощо.

Культура мовлення є фундаментом успішного професійного становлення особистості, що дозволяє швидко адаптуватися до умов професійного середовища й ефективно виконувати свої обов'язки в різних комунікативних ситуаціях. «Культура мовлення віддзеркалює ціннісні орієнтації, гармонію професійних знань, комунікативних і морально-психологічних можливостей, характеризує вихованість особистості, уміння висловлювати думки, дотримуватися етичних норм спілкування» (Попович Н. Ф., Прокопович Л. С., 2023). Тобто узагальнюючи можна сказати, що сьогодні культура фахового мовлення стає своєрідним репрезентантом професіоналізму й особистісних якостей людини в будь-якій сфері її діяльності.

Навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» спрямована на комплексне формування професійно-мовленнєвої компетентності здобувачів вищої освіти нефілологічних спеціальностей і сфокусована на виробленні практичних навичок, необхідних для продуктивної мовленнєвої взаємодії в конкретній професійній сфері. З огляду на те, що традиційні методи навчання часто залишають мовленнєву підготовку на теоретичному рівні, не забезпечуючи досвіду реального вирішення професійних комунікативних завдань, пріоритетного значення у фаховій підготовці набуває впровадження ефективних сучасних технологій, які активізують

ГАВРИЛЬКЕВИЧ В. К., КРУК С. Л. Самопізнання, саморегуляція і самовдосконалення як психологічні складові успішної діяльності педагогів – суб'єктів гуманно-особистісної освіти	28
ГАНЧЕВА Л. Д., ВЕНГЕР Г. Невідповідність батьківських моделей поведінки індивідуально-типологічним особливостям дітей та підлітків, як чинник виникнення емоційно-поведінкових порушень	29
ГРОМИК Л. І. Кейс-технологія як засіб формування культури усного фахового мовлення здобувачів вищої освіти	31
ГУЛЯС І. А. Самоконструювання ідентичності в умовах соціальних трансформацій: між адаптацією та автентичністю	33
ГУСТЯК О. І. Гейміфікація як простір соціально-психологічного становлення особистості учня в цифрову епоху	35
ДЕМ'ЯНЕНКО В. С. Вплив соціального оточення на формування мотивації тяжкопоранених військовослужбовців та ветеранів до лікування та реабілітації	36
ДДИК Н. М. Психолого-педагогічні основи травмо-інформованого підходу в освіті	38
ДУБИНА В. Ю., КАРПОВА Д. Є. Вплив стилю сімейного виховання на стратегії вирішення конфліктів у подружніх стосунках	40
ДУДНІК К. І. Емоційний інтелект як чинник психологічного здоров'я підлітків у міжособистісних стосунках	41
ЄФІМОВА О. М. Аспекти дослідження соціально-психологічних умов стабільності цивільного шлюбу	42
ЖИГЛО О. О. Створення безпечного освітнього простору в університеті як основа травмо-інформованого навчання	44
ГУМНОВА О. Б. Когнітивна гнучкість як фактор резильєнтності в умовах хронічного стресу	47
КАБУЗЕНКО І. В. Організаційна справедливість як детермінанта ментального здоров'я працівників	49
КАПТОНОВА С. С. Психологічні особливості розвитку креативності та спонтанності практичних психологів	51
КАРАМІНА О. М., КОСТЕНКО В. Г. Соціально-психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах війни	53
КАРПОВА Д. Є. Індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх психологів	55
КАСУМОВА О., BRODNI EWICZ T. Арттерапія як ресурс розвитку особистості в умовах соціальних трансформацій: робота з бенефіціарами через творчість та ігрові практики	56
КІРДАН Т. В. Психологічні механізми формування мотивації до пізнання у підлітків	57
КЛИМЕНКО Н. С., ПОТАПЧУК Є. М. Дефіцит психогігієнічних навичок у осіб з адиктивною поведінкою	59